

Bok

Mener psykologene må gi fra seg makt

av Tage Wester
psykolog og skribent

Vi behandler stadig flere pasienter, men kvaliteten på tilbudene diskuteres. Valla mener feedback fra brukerne må settes i sentrum for å utvikle gode tjenester.

I boka *Videre*, med undertittelen *Hvordan psykiske helsetjenester kan bli bedre*, viser Birgit Valla tydelig sin misnøye med dagens psykiske helsetjenester. Om ikke tjenestene utvikler seg vil de ifølge Valla lide samme skjebne som «WAP» – et monokromt mobilt internett som raskt ble overgått av smart-telefonen, fordi folk etterspurte bilder og farger. Helsevesenets «smart-telefon» er brukermedvirkning og feedback, som må til for å oppnå lærende og mer horisontale tjenester, mener Valla.

Boka er bygget opp rundt Vallas egne kliniske erfaringer samt suksesshistorien om Familiehjelpa i Stange Kommune, en tjeneste Valla som psykolog og leder har utviklet fra bunnen. Bokstavelig talt, ettersom tilbakemeldinger fra de som mottar hjelpen, etter forfatterens syn er det viktigste premisset for god helsehjelp og går som en rød tråd gjennom boka. Denne overbevisningen sammenstilles jevnt over med solid faglig argumentasjon, og det er spesielt interessant å lese delene hvor forfatteren går i dialog med forskere som Bruce Wampold og Scott Miller.

Peker på svakheter

Boka kan grovt deles opp i en diskusjon om terapiforskning, gjennomgang av feedbackinstrumenter, eksempler på hvordan klinikere og organisasjoner kan forbedre seg, samt en siste del med lange tanker om de psykiske helsetjenestene.

Jeg opplever fremstillingen til Valla som et viktig pionérbidrag, men hvor brukermedvirkning blir svaret på alt

Det er lett å nikke anerkjennende til mye av kritikken fra Valla, for eksempel er det velkjent at de fleste klinikere rangerer seg selv som flinkere enn gjennomsnittet. Dette overmodige selvbildet får et mer alvorlig skjær i lys av forskningen Valla trekker frem om negative effekter av terapi, og det at det ikke står så godt til med resultatene i klinikken som vi liker å tro. Valla beskriver også det hun mener er et nesten paradisk metodevedlede, diagnostisering som stigmatiserer og en snever fortolkning av evidensbasert kunnskap. Alle disse skjevhetene, enten de gjelder for terapirommet eller for tjenestene, kan og bør ifølge Valla korrigeres ved hjelp av systematiske tilbakemeldinger fra brukerne.

Så hvorfor gjøres ikke dette, utover de spredte brukerundersøkelsene som Valla mener er for få og for usystematiske? Ifølge Valla er psykisk helse et felt med høy grad av «ekspertstyring, med et tydelig profesjonshierarki og kunnskapshierarki». Valla mener psykologene i for liten grad utfordrer «sykdomsmodellen» og det rådende kunnskapsparadigmet. Dersom tilbakemeldinger fra klientene skal få gjennomslagskraft, må fagfolk «tåle å bli mindre viktige og tåle usikkerhet om hva som vil være til best hjelp for den enkelte» (s.79).

Karikatur av spesialisthelsetjenesten

Jeg er enig med forfatteren i at det strider mot både forskning og sunn fornuft å systematisk neglisjere tilbakemeldinger fra brukerne av tjenestene. Påstanden om at psykisk helsevern har mye igjen for å bli en lærende organisasjon, er dessuten en underdrivelse, for bare de færreste avdelinger utfører i dag systematisk måling og evaluering utover det som er pålagt. På tross av dette opplever jeg til tider at bokens kritikk av spesialisthelsetjenesten fremstår karikert. For eksempel er min erfaring at en «bio-psyko-sosial» tenkemåte i hovedtrekk står sterkere enn det Valla avfeier som «sykdomsmodellen». I arbeidet med dødelige sykdommer som spiseforstyrrelser og akutte forbigående hjerneorganiske tilstander som delir tror jeg videre det kan bli farlig om det ikke anerkjennes at medisinsk systematikk og psykologfaglig ekspertkunnskap bør ha forrang. Dessuten virker det for meg som at Valla ikke ser muligheten for å ha to tanker i hodet samtidig, idet hun avviser at en diagnostisk prosess kan være både et allianseskapende samarbeid og noe pasienten opplever som nyttig.

I tillegg er det langt fra sikkert at et brukersamarbeid som fungerer i førstelinje vil være like velegnet på et DPS. Istedenfor det entydige kravet om at psykologer og psykiatere må «oppgi makt og posisjon» savner jeg flere slike nyanser rundt utfordringene med å etablere gode samarbeidsmodeller.

Pionérarbeid

Jeg opplever fremstillingen til Valla som et viktig pionérarbeid, men hvor brukermedvirkning blir svaret på alt. Ingen bør være uenig i at vi trenger både reell brukerinnflytelse og mer feedback i terapirommet. Men for å løse utfordringene innenfor psykisk helsevern og bygge de lærende organisasjonene Valla ønsker seg tror jeg også vi trenger bedre samhandling mellom første- og andrelinje, styrket fagledelse, faglig fundert kvalitetsmåling og klinikknær forskning, for å nevne noe.